

בבא מציעא ג'

האם המשנה אינה כר' יוסי שאומר הכל יהא מונח מחצי ו'יחלוקו'. ואומרת הגמרא, שלכאורה יש ממשנתנו קושיא על שיטת רבי יוסי במה ששנינו לקמן, שניים שהפקידו אחד מנה ואחד מאתים, וכשבאו לפדות את כספם נחלקו מי הפקיד את המאיתים. תנא קמא סובר שכל אחד יטול מנה, והמנה הנותר יישאר עד שיבוא אליהו. ורבי יוסי אומר, שאם כן הרמאי לא הפסיד כלום, אלא הכל יישאר עד שיבוא אליהו. ואם כן קשה, מדוע כאן נוטלים כל אחד חצי ולא אומרים שהכלי יישאר עד שיבוא אליהו?

חכמים אמרו שהמנה הג' יהא מונח מפני שהוא בודאי של אחד מהם הרי הטלית שעליה הם דנים היא כמו המנה השלישי שעליו הם דנים, וחכמים אומרים שיהא מונח עד שיבוא אליהו? עונה הגמרא, שחכמים אמרו שהמנה השלישי יהא מונח, מפני שהמנה השלישי הוא בודאי רק של אחד מהם, ובמשנתנו אפשר לומר שהטלית היא של שניהם, ולכן יחלוקו בשבועה. אבל אי אפשר לומר שהמשנה כרבי יוסי, שהרי אם שם שודאי שיש לכל אחד מהם מנה סובר רבי יוסי שיהיו מונחים, כל שכן שבמשנה שיתכן שהטלית היא של אחד מהם ואין לשני חלק בה, תהיה מונחת עד שיבוא אליהו!

כשאר דאי רמאי ר' יוסי מודה אולם אומרת הגמרא, שאפשר לומר שהמשנה היא כרבי יוסי, והוא סובר שאומרים הכל יהא מונח רק כשיש ודאי רמאי¹, אבל בטלית שאין ודאי רמאי שיתכן ושניהם הגביהו אותה בבת אחת², גם רבי יוסי מודה שיחלוקו בשבועה. או שנאמר, ששם רבי יוסי קונס את הרמאי שלא יקבל גם את המנה שהפקיד, כדי שיודה על המנה השלישי. אבל בטלית שלא שייך לומר כן, שהרי אם לא יתנו לאף אחד מהם את הטלית אין הפסד לרמאי אם לא יקבל את הטלית שהרי מצאוה, לכן אינו חושש. שואלת הגמרא, מדוע רבי יוסי לא יקנוס במקח וממכר שיש בו הפסד לרמאי, שהרי אמרנו שהמוכר קיבל מעות משניהם³? אלא יש לומר כמו התירוץ הראשון⁴.

בחנוני על פנקסו לא אומרים יהא מונח אלא שניהם נשבעים ונוטלים מהחנוני ונוטל מבעל הבית, והחנוני נשבע שנתן לשכיר ונוטל מבעל הבית. הרי

1 וקנסו שיפסיד גם את חלקו. תוס'.

2 וכל אחד חושב שהוא הגביה קודם. תוס'.

3 רש"י.

4 התוס' מפרשים שאפשר לומר שלא חזר לגמאי מהתירוץ השני אלא שהטעם שהרמאי מפסיד אינו מספיק. ור"י קנס רק כשיש ודאי רמאי ויש לו הפסד. אבל לשון הגמרא משמע שחזר לגמרי. תוס'.

יש ודאי רמאי, ומדוע לא נוציא מבעל הבית את המעות ויהא מונח עד שיבוא אליהו?⁵ עונה הגמרא, שהחנוני יאמר לבעל הבית אני עשית את שליחותך ועליך לשלם לי. ואפילו אם השכיר ישבע שלא קיבל, אינו נאמן עלי בשבועה, אתה האמנת לו בכך שלא אמרת לי תן לו בעדים⁶. וכן השכיר יאמר לו אני עבדתי אצלך ועליך לשלם את שכרי. ואפילו שהחנוני ישבע אינו נאמן עלי בשבועה. ולכן שניהם נשבעים ולוקחים מבעל הבית.

לא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים

מביאה הגמרא את מה ששנה רבי חייא, מנה לי בידך והוא אומר אין לך בידי כלום, ועדים מעידים שחייב לו חמישים זון, נותן לו חמישים וישבע על השאר. ומה שהעדים מעידים על חצי, יש לזה דין של מודה במקצת, שנלמד ממה שנאמר: "אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה", שחייב שבועה על השאר. ואפילו שהוא לא הודה במקצת הטענה, מכל מקום צריך להשבע, כדי שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מקל וחומר. והתנא של המשנה סובר כרבי חייא שכך שנה, שהרי פסק שכל אחד נשבע שאין לו בה פחות מחציה, שהרי השני אוהו בחציה ויש 'אנן סהדי', כלומר שאנו עדים שהחצי שזה תופס הוא שלו, ומחייבים את השני שבועה שהחצי שזה תופס הוא שלו. ורואים שכשיש 'אנן סהדי' על מקצת הטענה חייבים שבועה, רואים שהעדאת עדים מחייבת שבועה כמודה במקצת.

הטעם לשבועת מודה במקצת ושואלת הגמרא, מה הכוונה במה שאמרה לא תהא לרבה

הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מקל וחומר? מבארת הגמרא, שלא נאמר שהתורה חייבה שבועת מודה במקצת רק בהודאת פיו. כרבה שאמר, מפני מה אמרה התורה שמודה במקצת ישבע, ולא יהיה כמשיב אבידה במה שלא כפר בכל⁷ ויהיה פטור⁸. מפני שחזקה אין אדם מעיז בפני בעל חובו⁹. והוא היה רוצה לכפור בכל ולא כפר מפני שאין אדם מעיז בפני בעל חובו. והיה רוצה להודות בכל ולא הודה¹⁰, מפני שהוא משתמט עד שיהיו לו המעות לפרוע את החוב. והתורה הטילה עליו שבועה כדי שיודה בכל. אבל בהעדאת

5 לר"ע שאמר בלקח מה' ואינו יודע שנותן לכל אחד לא הקשו שיהיה מונח מפני שהיה לו לזכור והוא הפסיד לעצמו. תוס'.

6 ובעל הבית אינו יכול לומר לתקוני שדרתיך ולא חעותי מפני שלא הזכיר עדים כלל. תוס'.

7 לומדים מ"כי הוא זה" שיש גזירת הכתוב שרק מודה במקצת חייב אבל כופר הכל פטור אפילו במקום שמעיז. תוס'.

8 רש"י. התוס' מפרשים שנלמד מכאן שלא אומרים בכל מקום מיגו.

9 הגמרא מתרצת שאינו מיגו מפני שאין אדם מעיז לכפור הכל הואיל וחברו מכיר בשקרו. אבל בבנו כשא' מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס נאמן במיגו.

10 רש"י מפרש שהגמרא מסבירה מדוע לא נאמר מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא. מפני שאינו חשוד על ממון, וברצונו היה מודה אלא רוצה להשתמט, ומחמת השבועה הוא יודה. התוס' הקשו ממה שאמרו בגמרא שהחשוד על ממון אינו חשוד על שבועה מפני שהשבועה חמורה בעיניהם. ו"ל שהגמרא מסבירה כיון שאינו מעיז מדוע שלא יהיה נאמן במיגו שיכל לכפור הכל. והגמרא אומרת שאין לו מיגו מפני שבטענת כופר הכל יש יותר העזה ממודה במקצת. תוס'.

עדים שחשוד על הממון שהרי הוא כפר בכל לא יוכל להשבע¹¹. לזה הקל וחומר מלמד שגם בכופר הכל ובאו עדים על מקצת, חייב שבועה¹².

ואומרת הגמרא, הקל וחומר הוא: ומה פיו שאינו מחייבו ממון על מה שלא הודה מחייבו שבועה כשהודה במקצת. עדים שמחייבים אותו ממון על החצי שהעידו עליו, ודאי שיחייבוהו שבועה על השאר.

שואלת הגמרא, הרי שנינו שהודאת בעל דין כמאה עדים, וגם פיו מחייבו ממון? עונה הגמרא שהקל וחומר הוא מקנס. מה מי שהודה בפיו על קנס לומדים מהכתוב שפטור, ובכל זאת מחייבו שבועה. עדים שמחייבים אותו קנס, כל שכן שיחייבוהו שבועה.

ור"ח כר"מ שעדים מחייבים קרבן שואלת הגמרא, והרי מצינו חומרא בפיו שמחייבו קרבן¹³, אבל עדים אינם מחייבים אותו קרבן, ואם כן מנין נלמד שיחייבו אותו שבועה? עונה הגמרא, שרבי חייא סובר כרבי מאיר¹⁴ שאומר שלומדים בקל וחומר שעדים מחייבים קרבן. ששנינו במשנה, אמרו לו שנים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי רבי מאיר מחייב וחכמים פוטרים מפני שהיה יכול לומר לא אכלתי בשוגג, ומה לו לשקר. אמר רבי מאיר, אם שנים הביאו לידי מיתה חמורה, האם לא יביאוהו לידי קרבן הקל. אמרו לו חכמים, מה אם ירצה לומר מזיד הייתי, ויפטר מקרבן¹⁵.

מה לפיו שאינו בהכחשה והזמה אלא קשה מה לפיו שכן מחייבו אשם, כשכפר נשבע לשקר והודה וחייב קרן חומש ואשם על פי הודאתו, ושואלת הגמרא הרי אשם הוא קרבן¹⁶, ולרבי מאיר עדים מחייבים אשם? אלא קשה מה לפיו שמחייבו חומש? ואומרת הגמרא שרבי חייא סובר כרבי מאיר, וכמו שעדים מחייבים אשם מקל וחומר, הם מחייבים חומש. אלא קשה, שאפשר

11 מפני שמיגו שהוא חשוד על ממון הוא חשוד על שבועה. רש"י.

12 מפני שגם הכופר הכל הוא משתמט ואינו חשוד להשבע לשקר. שהרי הכופר במלוה כשר לעדות. תוס'.

13 פיו מחייב קרבן כשאמר שאכל חלב אפילו כשהעדים מכחישים ואומרים שאכל שומן. ואם אינו מכחישו אפילו ע"א מחייבו קרבן. והסוגיא סוברת כלשון שאומרת בפ' אמרו לו שטעמם של חכמים הוא שאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים אפ' כשהעדים מכחישים. אבל ללשון שמפרשת את טעמם של חכמים כשהוא מתרץ את דיבורו. אבל אם הוא מכחיש את העדים אינו נאמן. עדים חשובים יותר מפיו ור' חייא יכול לסבור אפ' כחכמים. תוס'.

14 ואין לומר ק"ו אם הביאוהו לידי מיתה לא יביאוהו לידי שבועה. מפני שאפשר לפרוץמה למיתה שהוא מת על מה שהם מעידים. תוס'.

15 ללשון שאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים חכמים אמרו זאת לדבריו של רבי מאיר. אבל ללשון האמרת הוא הטעם של חכמים עצמם. ואין לפרש שיהיה נאמן במיגו מפני שהוא מיגו במקום עדים. אלא שהיה יכול להסביר כך את מה שאמר. ואין להקשות איך נאמן הרי אין אדם משים עצמו רשע. וי"ל שבא לעשות תשובה ואינו רוצה להביא חולין בעזרה. תוס'.

16 התוס' הקשו הרי שנינו בשבועות היכן שורי נגבב משיבעך והעדים מעידים שגנבו משלם כפל, הודה מעצמו משלם קרן חומש ואשם. וכן במשנה ב"ק דף ק"ז, ואינו משלם חומש ואשם ע"פ עדים אלא ע"פ עצמו והעמדתו את המשנה כר"מ. וי"ל שהסוגיא כאן סוברת שהמשנה אינה כר"מ אלא כתירוץ שרצו להעמיד שם שאכלו טריפה. והסוגיא שם שאומרת שעדים לא מחייבים אשם משום שכתוב "והתודה" לא סוברת שאשם היינו קרבן, ולומדת במה הצד מפיו וע"א כמו מסקנת הגמרא. תוס'.

לפרוך את הקל וחומר, מה לפיו שמחייבו שבועה שאינו בהכחשה והזמה, אם הודה לחברו שחייב לו ועדים הכחישוהו לא נפטר משום שהודאת בעל דין כמאה עדים. אבל עדים שישנם בהכחשה והזמה אינם מחייבים שבועה. אלא רבי חייא לומד חיוב שבועה בהעדאת עדים בקל וחומר מעד אחד שאינו מחייב ממון, ולומדים מהכתוב שעד אחד מחייב שבועה.

